

Kreatywni jak da Vinci

[Paulina Rejniewicz, Małgorzata Sz waj]

Często zadajemy sobie pytanie, skąd czerpać pomysły na realizację projektów. A kreatywność jest w nas – wystarczy tylko dobrać właściwy klucz, aby otworzyć jej drzwi. Pokazują to szczególnie działania prowadzone w środowisku międzynarodowym.

Kreatywność jako hasło pojawiające się w metodyce nauczania języków obcych jest pojęciem stosunkowo młodym na tle wielowiekowej historii edukacji. W czasach, w których żył Leonardo da Vinci, słowa *kreatywny* i *twórczy* były przydomkiem geniuszu, czegoś metafizycznego i zarezerwowanego dla wybrańców. Wizja kreatywności jako daru utrzymywała się przez wiele stuleci do końca wieku XIX, sugerując działania artystyczne i elitarne. Dopiero wiek XX, wraz z wieloma rewolucyjnymi (dosłownie i w przenośni) zmianami społeczno-politycznymi, rozszerzył i upowszechnił nowe znaczenie tego słowa: *kreatywny*, czyli oryginalny, indywidualny, obdarzony wyobraźnią. W ciągu ostatnich kilkudziesięciu lat kreatywność w nauce języka odnalazła swoje miejsce dzięki nowemu spojrzeniu na rolę ucznia i nauczyciela, pojawienie się pojęcia autonomii procesu uczenia się oraz badań nad istotą motywacji.

Jakie techniki i ćwiczenia rozwijają kreatywność i czy ich zastosowanie pomaga w nauce języka?

Odpowiedź na to pytanie była tematem projektu Leonardo da Vinci *Creativity in Language Learning (CiLL)* (*Kreatywność w nauce języków*). Projekt realizowany był w okresie 2010-2012 przez grupę partnerów z pięciu krajów: Polski (English Unlimited), Włoch (Europass Centro Studi Europeo), Litwy (Kolpingo kolegija), Finlandii (Etelä-Pohjanmaan opisto) oraz Niemiec – koordynatora projektu (Kolping-Bildungswerk Württemberg e.V.). Wszyscy partnerzy reprezentowali organizacje związane z kształceniem zawodowym (w tym rozwojem zawodowym nauczycieli i nauką języków obcych), a beneficjentami projektu byli wykładowcy i słuchacze tych instytucji. W sumie około 500 osób było bezpośrednio włączonych w działania projektu i udział w zajęciach językowych z wykorzystaniem kreatywnych metod nauczania.

Cele projektu:

- poprawa jakości i efektywności nauki języka obcego poprzez testowanie i zastosowanie technik opowiadania historii (*storytelling*), dramy i tworzenia krótkiego filmu;
- stworzenie zintegrowanego i praktycznego opisu tych technik (scenariusze ćwiczeń) w procesie nauki języka obcego;
- podniesienie świadomości znaczenia uczenia się języków przez całe życie i kreatywności w procesie edukacji;
- rozwój i wspieranie kreatywnego potencjału uczestników projektu oraz wzmocnienie ich kompetencji świadomości i ekspresji kulturowej.

Wybór trzech technik – *storytelling*, drama i film – wynikał z możliwości, jakie dają one nauczycielom języka obcego poszukującym metod uczenia w sposób twórczy, rozwijający nie tylko zasób słownictwa czy reguł gramatycznych, ale

również wyobraźnię i motywację. Każdy z partnerów był odpowiedzialny za przygotowanie warsztatu, który oprócz części teoretycznej był prezentacją praktycznych ćwiczeń. Po każdym spotkaniu partnerów i warsztacie nastąpił trzymiesięczny okres testowania danej techniki w instytucjach partnerskich w oparciu o przygotowane scenariusze ćwiczeń i kwestionariusze, którymi badaliśmy nastawienie uczniów i nauczycieli do danej techniki. Pierwszy warsztat, w Stuttgarcie, poświęcony był samej idei kreatywności i różnym jej przykładom – od zajęć ruchowych, pracy z głosem i tekstem, aż do zadań grupowych. Jedną z konkluzji na koniec zajęć, które minęły w atmosferze świetnej zabawy, była refleksja, jak wielką rolę w stworzeniu klimatu otwartości i spontaniczności w grupie odgrywa właściwie zaaranżowany ruch i dźwięk.

Kolejny warsztat odbył się w Gdańsku, a jego organizatorem były English Unlimited i Nauczycielskie Kolegium Języków Obcych (NKJO). Tematem warsztatu było wykorzystanie historii (*storytelling*) jako techniki motywującej do nauki języka poprzez personalizację. Podczas warsztatu przeprowadzono ponad 20 ćwiczeń, które pokazywały, w jaki sposób można, wykorzystując muzykę, obraz lub słowa, wprowadzać słuchaczy w klimat opowiadanej historii lub zachęcić ich do dzielenia się swoimi historiami. Ćwiczenia ilustrowały również od strony praktycznej wybrane elementy techniki *storytelling*, takie jak: budowanie nastroju historii poprzez zmysły, przewidywanie kolejnych etapów historii lub otwarte zakończenie. Uczestnicy warsztatu stwierdzili, że oprócz budowania atmosfery zaufania w grupie technika *storytelling* może być skuteczną formą uczenia języka i kultury w sposób zintegrowany. Nauczycielka z Niemiec, która po warsztacie testowała skuteczność tej techniki ze grupą imigrantów, napisała: *Na zajęciach tak zwanego kursu integracyjnego wykorzystałam technikę storytelling i słuchacze poznali w ten sposób kilka niemieckich baśni. Tak im się to spodobało, że postanowili spotykać się w prywatnym gronie czytelnictwa, w którym wspólnie czytają inne baśnie, dyskutują o nich, a czasami nawet dopisują swoje zakończenia.*

Trzeci warsztat poświęcony był technice dramy i miał miejsce w Finlandii. Podczas zajęć poznaliśmy różne pomysły na językowo-ruchowe ćwiczenia integrujące i wprowadzające temat, a następnie wzięliśmy udział w zajęciach improwizacji i *process-drama* opartych na fragmentach tekstów z kanonu literatury fińskiej – eposu Kalewala i jednej z opowieści o Muminkach. Warsztat nawiązywał do techniki *storytelling* i wzbogacał ją o elementy ruchu i plastyki. Nauczyciele, którzy

Warsztat z kreatywności - Stuttgart, listopad 2010.

po warsztacie przeprowadzali ćwiczenia ze swoimi uczniami, dzielili się własnymi refleksjami:

Te ćwiczenia podnoszą poziom energii w grupie, a jednocześnie pomagają skupić się uczniom na zadaniu.

Do dramy podchodziłam sceptycznie. Teraz widzę, że niesłusznie – jest w tym i słownictwo, i gramatyka, ale przede wszystkim bardzo dużo zabawy i nabywania wielu umiejętności społecznych.

Na czwartym warsztacie, we Włoszech, nauczyliśmy się, jak można w ciągu kilku zajęć językowych wymyślić fabułę, napisać skrypt, nauczyć się roli i... sfilmować całość, aby w końcu obejrzeć wszystko na ekranie. Trudno o bardziej zintegrowany sposób nauki języka! Poniższa wypowiedź jednej z uczestniczek warsztatu ilustruje etapy pracy nad filmem: *Studenci mieli za zadanie przygotować historię lub legendę ze swojego regionu. Na zajęciach czytaliśmy te teksty, a studenci w grupach mieli ułożyć swoje własne ćwiczenia do każdej historii. Ćwiczenia były na różnych poziomach językowych, od A1 do C2. Były tam zadania na dokończenie historii, układanie opowieści w odpowiedniej kolejności, rysowanie fragmentów legend oraz typowe ćwiczenia na słownictwo (multiple matching, word definition, sentence completion).*

Po tej fazie projektu nastąpiło głosowanie online na cztery najciekawsze legendy. Następnie, po podziale na cztery grupy, studenci pracowali nad scenariuszem filmu, w którym mieli zagrać i przedstawić swoją wersję historii. Wymagało to od nich przygotowania i opracowania słownictwa, pracy nad wymową i dykcją oraz napisania autorskich ćwiczeń do swoich historii. Po napisaniu scenariusza

unijna wieża Babel

ruszyli w miasto, by w przygotowanych przez siebie strojach i z rekwizytami kręcić filmy. Kolejnym etapem była edycja i scalanie poszczególnych scen w jeden film. W ten sposób powstały cztery filmy z udziałem studentów pierwszego roku Anglistyki NKJO EU. Do celów edukacyjnych studenci przygotowali na końcu każdego filmu listę słówek i zwrotów pojawiających się w trakcie materiału. Największą jednak radość sprawiło im oglądanie swoich małych produkcji, gdzie zintegrowane zostały historie z dramą i robieniem filmów.

W rozmowie sami przyznali, że bardzo się w ten projekt zaangażowali, a najfajniejsze było to, że dużo się nauczyli, a nie odczuli, że tak naprawdę była to ciężka praca. Studenci otworzyli się, nawet ci nieśmiali zagrali krótkie role, a do pracy podchodzili z ogromnym entuzjazmem, co mogą potwierdzić ich stroje, rekwizyty i cały poświęcony projektowi czas.

Powiedzieli, że nie byli nawet świadomi tego, jak bardzo potrafią być kreatywni. Wystarczyło tylko otworzyć jedną „szufladę” by uzyskać ogromne pokłady entuzjazmu, pomysłów, kreatywności, zaangażowania. Pod względem językowym również nastąpił znaczący rozwój. Ich pewność językowa bardzo wzrosła dzięki powtarzaniu scen, które czasem parokrotnie ćwiczyli, by uzyskać wymaganą i satysfakcjonującą ich efekt.

(opiekun studentów)

Zwieńczeniem serii warsztatów i testowania każdej z technik było przygotowanie przez partnerów projektu wspólnego podręcznika prezentującego teoretyczne podstawy i przykłady praktycznych ćwiczeń każdej z trzech technik oraz rezultatów przeprowadzonych testów i ewaluacji. Informacja o podręczniku jest dostępna w zasobach [European Shared Treasure](#). Dzięki udziałowi w projekcie partnerzy mieli możliwość rozszerzenia swojego zawodowego doświadczenia i poznania specyfiki kreatywnego podejścia do nauki języka obcego w krajach partnerskich. Uczestnicy projektu CiLL mają nadzieję, że zebrane doświadczenia i podręcznik mogą posłużyć jako punkt wyjścia do stworzenia gruntownego szkoleniowego programu interkulturowego na temat kreatywności w nauce języków. Jednocześnie projekt przyniósł wiele korzyści studentom NKJO, którzy przygotowują się do roli nauczycieli języków.

Studenci testowali na sobie ćwiczenia z działu *storytelling*, *dramy* oraz *movie making*. Dla nich wzięcie udziału w projekcie miało podwójne znaczenie: jako słuchacze i studenci szkolący swoje umiejętności językowe poszerzali wiedzę w sposób kreatywny i uczyli się języka; jako przyszli nauczyciele mieli sposobność zobaczenia, jak można uczyć inaczej, *outside the box* jak to sami w ankietach napisali. Wielu z nich już teraz zadeklarowało, że tak właśnie chcą prowadzić swoje zajęcia językowe.

(opiekun studentów)

Doświadczenia wyniesione z pracy nad projektem dały nam również odpowiedź na pytanie zadane na początku artykułu – czy zastosowanie ćwiczeń i technik kreatywnych pomaga w nauce języka? Ponad 500 nauczycieli języka i studentów z pięciu krajów europejskich przekazało nam swoje odpowiedzi w formie ankiet i indywidualnych komentarzy, a ich wynik jest jednoznaczny: zdecydowanie TAK. Zastosowanie technik kreatywnych, takich jak *storytelling*, *drama* i tworzenie filmu pomaga nie tylko w nauce języka, ale także w podniesieniu poczucia własnej wartości, budowaniu dobrych relacji w grupie oraz inspiruje do rozwoju i otwarcia na inne kultury.

[Małgorzata Sz waj]

Absolwentka filologii angielskiej Uniwersytetu Gdańskiego. Posiada ponadtrzydziestoletnie doświadczenie zawodowe jako lektorka, wykładowczyni uniwersytecka oraz metodyk prowadząca szkolenia nauczycieli języka angielskiego w Polsce i za granicą. Członkini międzynarodowej grupy trenerów PILGRIMS. Współautorka polskiej wersji podręcznika *Cambridge English for Polish Schools* i *Options for English*. Koordynatorka międzynarodowych projektów unijnych Leonardo da Vinci i Grundtvig oraz ogólnopolskiego projektu MEN rozwijania kompetencji kluczowych *Szkola Sukcesu*. Współzałożycielka i wiceprezes English Unlimited.

[Paulina Rejniewicz]

Absolwentka filologii angielskiej Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie oraz Ontario Institute for Studies in Education of the University of Toronto. Studentka Filologicznego Studium Doktoranckiego na Uniwersytecie Gdańskim. Pracuje jako lektor w szkole językowej English Unlimited, koordynatorka egzaminów LCCI oraz wykładowczyni i kierowniczka praktyk studenckich na anglistyce Nauczycielskiego Kolegium Języków Obcych w Gdańsku.